

Rómovia pochádzajú z Indie, aj keď niektorí autori argumentujú, že len časť Rómov má na základe jazykovej príbuznosti a genetického dedičstva pôvod v Indii.

Analýzou rómskeho jazyka (romanši čhib) a jeho porovnávaním s inými jazykmi je evidentné, že Rómovia migrovali zo strednej Indie do východných častí severnej Indie a pravdepodobne tam nejaký čas pobudli. Lingvistické nálezy poukazujú na zjavne homogénnu skupinu, ktorá prišla do Byzantskej ríše ešte jazykovo nediferencovaná, pretože všetky skupiny dnes žijúcich Rómov majú podobné lingvistické základy, čo zahŕňa tiež časti lexiky a gramatiky prebranej z gréčtiny. Okrem porovnávacej lingvistiky a etnografických dokladov aj výskumy fyzických antropológov potvrdzujú, že pravlasťou európskych Rómov bola India. Títo boli pravdepodobne časťou relatívne malej homogénnej skupiny, ako ukázala analýza sústavy genetických znakov (alel), ktorých súčasťou je aj zastúpenie krvných skupín. Diferenciácie v rozmedzí tejto skupiny pravdepodobne nastali až v čase ich príchodu a pri ich ranom rozšírení sa v Európe.

Rómovia v Uhorsku

Uhorský kráľ Ondrej II. si v roku 1219 z Jeruzalema priviezol so sebou Rómov; ľudovo sa volali Salaši a boli oslobodení od poplatkov. Cisár Žigmund Luxemburský, syn českého kráľa a nemeckého cisára Karola IV., v roku 1423 na Spišskom hrade vydal ochrannú listinu (glejt) pre skupinu kočovníkov „vojvodu Ladislava“, ktorá jej zaručovala voľný pohyb po území. Kráľ Žigmund svojim nariadením im zaručil určitú ochranu pred urážkami, útokmi i vyhánaním z územia.

Sultán Selim II.: „Cigánske spoločenstvá, ktoré sa nachádzajú v Bosne, sú úplne oslobodené od osobnej dane, od iných príležitostných daní a od akýchkoľvek dodatočných daní.“

Viacero povolení vydalo pre Rómov mesto Ružomberok a Trebišovské panstvo, ale povolenia boli vydávané aj v ďalších lokalitách. Je nepochybné, že mnohé listiny, ktorými sa Rómovia preukazovali, boli falzifikátmi, opismi pôvodných glejtov, platných len pre jednu skupinu. Matej Korvín im udelil glejt v roku 1487 za účasť na vojenských protitureckých výpravách. Po bitke pri Moháči v roku 1526, po ktorej väčšinu Uhorska obsadili Turci, Rómovia nemali problém adaptovať sa na novú situáciu. Svoje služby poskytovali tomu, kto ich potreboval – šľachte, mestám, ale aj Turkom.

Zmena postojov majority k Rómom

Od polovice 15. storočia sa vzťah obyvateľstva k Rómom začal meniť. Ochranné listiny, ktoré im podpísal dokonca aj pápež Martin V. (1368 – 1431) im už v roku 1422 neboli platné, nakoľko Cirkev upozorňovala, že kresťanskí kajúncnici sa správajú inak. Rómovia boli laxní k náboženstvu, mnohí žili príživníckym spôsobom života. Boli tiež podozrievaní, že sú tureckými vyzvedačmi. Termín Cigán často splyval s termínom Tatár a pohan. Krajiny západnej Európy vydávali nariadenia, ktorými Rómov postavili mimo zákon a z vlastného územia ich vyhánali. Na hraniciach boli osadené tabule, na ktorých bolo zobrazené, čo čaká Rómom po prekročení hranice (mučenie, zmrzačenie, poprava) a boli tam aj výstražné šibenice s popravenými Rómami. Rómovia sa ocitli v situácii, kedy ich bolo možné beztrestne prenasledovať a zabíjať. Zabitie Róma nebol zločin.

V strednej a juhovýchodnej Európe bol v tom čase prístup k Rómom tolerantnejší, preto na území dnešného Slovenska v priebehu 16. a 17. storočia dochádzalo k postupnému usadzovaniu sa rómskeho obyvateľstva.

Protihabsburské povstanie a turecká okupácia vyčerpali krajinu ekonomicky, a tak príchod

nomádskych skupín, utekajúcich pred stupňujúcim sa vraždením v západnej Európe (kde sa po tridsaťročnej vojne pohybovali rabujúce skupiny, ku ktorým sa často pridávali Rómovia), len zhoršoval pomery na našom území. Vzrastal počet cudzích Rómov a spôsob obživy bol náročnejší. Hromadili sa sťažnosti, krádeže, ohrozovanie domáceho obyvateľstva. V dôsledku toho sa množili zákazy vstupu Rómov na územie jednotlivých stolíc a miest.

Vo svojej bezradnosti dovolať sa práva sa často pomstili zakladaním požiarov. Prenasledovanie trvalo až do polovice 18. storočia. V období osvietenstva bola snaha o systematizáciu štátu, zákonov a o priradenie určitého miesta v spoločenskej štruktúre každému človeku. Tá viedla panovníkov k opätovnému zaoberaniu sa Rómami. Na území južnej a juhovýchodnej Európy bolo postavenie Rómov priaznivejšie ako v západnej Európe, aj keď vo Valašsku a Moldavsku bola časť Rómov ešte otrokmi.

V minulosti bol život Rómov plný odstrákavania, hladu, chladu a obzerania ľuďmi, ktorých stretávali na svojich cestách. Stáročia pretrvávajúca perzekúcia voči nim, utrpenie, násilie, asimilácia a genocída vyvoláva otázky: čo robí z Rómov takú hrozbu pre majoritnú spoločnosť? Prečo vedia Rómovia d'alej žiť aj napriek prenasledovaniu?

História Rómov na území dnešného Slovenska

Po 400-ročnom prenasledovaní začala v Európe nútená sedentarizácia Rómov. V Uhorsku bola oveľa priaznivejšia situácia pre Rómov. Tam sa v časoch prenasledovania uchýľovali aj Rómovia z iných krajín. Na území Slovenska sa Rómovia usádzajú v priebehu 12. a 13. storočia, keď postupne prenikli pozdĺž Dunaja do strednej Európy. Prví Rómovia sa dostali do Uhorska za kráľa Ondreja II. v roku 1219 (tento údaj publikovala E. Horváthová, nie je však archívne doložený). Prvá archívna zmienka o migrácii jednej veľkej skupiny Rómov územím dnešného Slovenska je z roku 1417. Rómovia sa objavili v Košiciach, Zemplínskej župe a v Bratislave. V etnicky heterogénnom Uhorsku sa prvé skupiny Rómov pohybovali nenápadne a bez problémov. Uhorské kráľovstvo sa stalo po stáročia takmer ich zasľúbenou domovinou. Niektoré opatrenia Márie Terézie a Jozefa II. pôsobia z dnešného pohľadu diskriminačne a neľudsky, ale v tom čase boli pozitívnym legislatívnym krokom nielen v Uhorsku, ale v celej Európe. V Uhorsku Mária Terézia vydala v roku 1744 edikt, podľa ktorého sa mala krajina zbaviť Rómov vyhnaním za hranice a nie vyvražďovaním (ako to bolo v iných krajinách). Bola to predzvesť miernejšieho riešenia problémov s kočovnými Rómami. Podľa nariadenia z 13.11. 1761 sa nemali nazývať Cigánmi ale Novosedliakmi alebo Novomad'armi; chceli ich asimilovať a urobiť z nich "nových roľníkov". Nesmeli vlastníť kone a používať svoj jazyk. Odobrali im deti a tie, čo im zostali, mali vychovávať v kresťanskom duchu. Deti, ktoré boli vychovávané majoritným obyvateľstvom, tam mali po dovŕšení 10. roku toľko slúžiť, ako dlho boli vychovávané. Hudbe sa mohli venovať len po práci. Všetky nariadenia boli vydané prostredníctvom Uhorskej kráľovskej miestodržiteľskej rady v rokoch 1760-1784. Nakoľko zostavovatelia týchto nariadení nepoznali praktický život Rómov, neboli tieto opatrenia úspešné. V roku 1763 boli zrušené hrdelné sudy, čím bolo aj právne odstránené fyzické prenasledovanie Rómov. Arcivojvoda Jozef Karol Ľudovít Habsburský, narodený 2.3.1833 v Bratislave, pravnuke cisárovnjej Márie Terézie, mal čulý styk s Rómami, bol veľkým vyznávačom rómskej muziky, skúmal ich zvyky, povery, liečiteľskú či ľúbostnú mágiu, no najmä jazyk. Venoval Rómom veľkú vedeckú, sociálnu a politickú pozornosť. V roku 1894 ustanovil normy pre usídľovanie Rómov na panstve Alcsut. Snažil sa o zlepšenie ich životných podmienok, trvalé usídlenie a vzdelávanie. Zamestnaní dostávali každú sobotu týždennú mzdu. Správca dohliadal, aby sa zarobené peniaze nemíňali na alkohol. Zdravotnícka starostlivosť bola zabezpečená zdarma. Pre deti od 6 do 15 rokov bolo vyučovanie povinné. Vymeškanie školy bolo

finančne postihované. Za jeho čias kočovníci s ľahkosťou vymenili dovtedajší spôsob života, plný neistoty a prenasledovania, za usadlý, a to vďaka podmienkam, ktoré arcivojvoda vytvoril. Mali zabezpečenú prácu, príjem, obydlie, zdravotnícku starostlivosť a ochranu, čo nebolo samozrejmosťou ani pre majoritné obyvateľstvo. Arcivojvoda Jozef predstavoval v 19. storočí absolútne nový smer v pokusoch o pozdvihnutie sociálneho postavenia Rómov. Postupoval citlivo, vychádzajúc z poznania ich kultúry, jazyka a zvykov. Nepokúšal sa o premenu „zlých Rómov na dobrých sedliakov“, ale naopak, objavoval krásy kultúry Rómov, horlil za uchovanie ich jazyka a prehlboval svoje poznanie. Jeho snahou nebola asimilácia Rómov, ale zlepšenie ich životných podmienok a odstránenie chudoby a negramotnosti, rešpektujúc pritom ich etnickú svojbytnosť a právo na plnohodnotný život v monarchii. Podľa celouhorskeho súpisu z roku 1893 na území Uhorska žilo 243 432 Rómov, z toho na Slovensku 33 655 Rómov. Z nich bolo usadených v Uhorsku 88,8% a na území Slovenska až 92,9%. Počas prvej svetovej vojny v roku 1916 vyšlo nariadenie ministerstva vnútra ako pokus o usadenie kočovných Rómov, aby sa zamedzilo krádežiam, žobraniu, aby sa zvýšil počet daňových poplatníkov, a aby vznikol možný zdroj potenciálnych vojakov pre armádu. Samotní kočovníci nachádzali nové možnosti usadenia sa, alebo aspoň vedenia polokočovného života, a zároveň hľadali nové stratégie ekonomického uplatnenia. Aktívny zásah štátu prišiel vo vhodnom historickom okamihu a značne prispel k prirodzenému rozvoju komunity a jej integrácii. Vo východnej Európe majú samotní bývalí kočovníci pozitívny postoj k opatreniam zameraným na usadenie.

Zákony a nariadenia týkajúce sa Rómov po rozpade Rakúsko-Uhorska

Koncom 19. storočia žilo na našom území okolo 36 000 Rómov, z nich len 2 000 bolo prechodne usadených a niečo vyše 600 Rómov kočovalo. Ich osady boli getami, ale na druhej strane mali priestor na slobodný pohyb, regulovali si život vlastnými pravidlami. V tomto období ich charakterizovalo zlé sociálne postavenie, nezáujem o prácu, nízka kultúrna úroveň a v neposlednom rade aj vysoké tempo rastu populácie.

Obdobie prechodu z Rakúsko-Uhorska na Československú republiku bolo poznačené preberaním legislatívy v časovom rozmedzí od roku 1918 až do roku 1945. 28. októbra 1918 vznikla Československá republika ako mnohonárodnostný štát, ústava priznala rómskemu obyvateľstvu úplnú rovnoprávnosť s ostatnými občanmi, ale Rómovia neboli evidovaní ako národnosť. Nová ústava bola vypracovaná podľa vzoru francúzskej ústavy z roku 1875, ale s ponechanými zákonmi a ustanoveniami z Rakúsko-Uhorska. Najvýznamnejšou právnou normou vzťahujúcou sa k Rómom v novom štáte bol výnos viedenského Ministerstva vnútra o kočovných Rómoch 14015/1887. Svojimi represívnymi ustanoveniami vykazoval miesto kočovným i nekočovným Rómom na periférii spoločnosti. Veľký nárast rómskej populácie znamenal intenzívnejšie zameranie sa na problémy Rómov. Ich svojrázny životný štýl, životná úroveň, spôsob myslenia a dištancovanie Rómov od ostatného obyvateľstva viedlo k nastoleniu „cigánskej otázky“. Do voľby vajdov začali zasahovať obecné úrady. Ministerstvo vnútra 31. augusta 1921 výnosom číslo 41.423/1921 veľmi prísne vystupovalo proti Rómom, čo u nich vyvolávalo veľký hnev. 15. marca 1924 Ministerstvo vnútra v Prahe nariadilo všetkým župným úradom, aby bol zostavený abecedný zoznam všetkých Rómov. 14. júla 1927 bol prijatý zákon o potulných Rómoch č.117/1927. Tento zákon riešil postavenie potulných Rómov a zamedzoval kočovaniu. Bol doplnený vládnym nariadením z 26.4.1928, ktorý sa zaoberal evidenciou, cigánskymi legitimáciami, kočovníckymi listami, odňatím detí a spolupôsobením obcí.

Začiatky osvetovej činnosti v novom štáte

V roku 1929 bola založená Liga pre kultúrne povznesenie Cigánov, neskôr premenovaná na Spoločnosť pre štúdium a riešenie cigánskej otázky. Jej základ tvorila skupina košických lekárov. Liga vyvíjala kultúrno-sociálnu činnosť, organizovala zdravotnícke prehliadky, očkovacie akcie a liečenia. Otvorila prvé rómske školy v Užhorode, Košiciach, Humennom a v Levoči. Založila divadelné a hudobné súbory, dokonca aj futbalový klub. Počas medzivojnového Československa zákony nedokázali uspokojivo vyriešiť problémy Rómov a ich začlenenie medzi väčšinové obyvateľstvo.

Zákony počas vojnového Slovenského štátu

Situáciu na Slovensku ovplyvňovalo svetové vojnové dianie. V období Slovenského štátu tu žilo asi 100 000 Rómov. Podklady pre všetky protirómske opatrenia vytvorila „Osnova vládneho návrhu o potulných cigánoch“ z roku 1939. Obdobie rokov 1939-1945 prinieslo pre časť rómskeho obyvateľstva množstvo príkoria a perzekúcií.

Situácia po vypuknutí druhej svetovej vojny sa priostriala na celom vojnovom území. Rómovia a Židia nemohli dostať štátne občianstvo a branný zákon z roku 1940 im neumožňoval stať sa vojakmi. Podľa údajov ministerstva vnútra sem patrilo 37 000 obyvateľov, ktorých definovala osobitná vyhláška z júna 1940. Za Cigána bol považovaný len „kočovný cigán“, nie však príslušník tejto rasy, ktorý žije usadlým a usporiadaným spôsobom života. Rómovia, ktorí slúžili v armáde, boli prepustení bez ponechania vojenskej hodnosti. V roku 1941 bolo na Slovensku založených niekoľko pracovných táborov. Rómom boli zrušené kovácke listy, nemohli sa voľne pohybovať, vyšlo nariadenie o odstránení ich obydli z blízkosti frekventovaných ciest, vznikla im pracovná povinnosť. V roku 1943 režim ukázal, že mu nejde len o perzekúciu asociálov, ale o likvidáciu celého etnika.

Vypuknutím SNP bolo Slovensko následne obsadené nemeckou armádou. Vrchol dosiahla perzekúcia slovenských Rómov v rokoch 1944-1945, keď sa slovenskí radikáli za pomoci nemeckých okupačných vojsk pokúsili o likvidáciu celého rómskeho etnika. V roku 1944, napriek vývoju vojnovnej situácie, vydalo Ministerstvo vnútra nové pokyny na novelizáciu inkriminovanej vyhlášky a usmernilo obce, ako majú pokračovať pri sťahovaní Rómov na odľahlé, obcou vyznačené pozemky. Expozitúra Povereníctva vnútra v Košiciach vydala 24. mája 1945 opätovne „upravenú“ vyhlášku z 20. apríla 1941, ktorá prikazovala odstrániť ich obydli v obciach, kde sa nachádzajú pri verejných a štátnych cestách a donútiť ich ubytovať sa na mieste odľahlom a obcou vyznačenom. Sociálne, zdravotné a hygienické pomery Rómov na Slovensku v závere vojny boli katastrofálne, ale aj napriek tomu sa im podarilo prežiť ako skupine, na rozdiel od ostatných Rómov v Európe.

Osvetová činnosť Rómskeho obyvateľstva v období po druhej svetovej vojne až do roku 1989

Ani v povojnovom období nebol vývoj rómskej problematiky jednoduchý, nakoľko bol determinovaný a brzdený politickými aj ideologickými tlakmi. Štát i miestne orgány riešili rómsku otázku živelne bez dostatočnej skúsenosti, s absenciou vedeckých poznatkov a s neujasnenou koncepciou. Aj po roku 1945 pokračoval tlak a násilné vyhánanie Rómov z obcí, taktiež boli násilne zaradovaní do pracovných táborov. Na druhej strane sa štát snažil riešiť ich bytovú a pracovnú otázku. Obsadzovali domy po odsunutých Nemcoch v pohraničí, čím sa stali objektom i subjektom naplňovania Benešových dekrétov, a zároveň im to dávalo pocit majetnosti. Dostávali aj potravinové lístky a šatenky. Ďalším krokom bolo zavedenie presnej evidencie Rómov v Československu na základe vyhlášky Ministerstva vnútra

zo 14. júla 1947. V roku 1948 sa Rómovia pokúsili založiť Združenie slovenských Cigánov, ale táto snaha stroskotala pre obavy štátu. Aj v ďalšom období pokračovali snahy socialistického štátu o odstraňovanie cigánskej zaostalosti zapájaním Rómov do pracovného procesu, zakladaním rómskych stavebných družstiev, riešením bytovej situácie, vydávaním živnostenských listov pre remeselníkov, zaradením mládeže do učňovského pomeru. V 50-tych rokoch sa presadzovala požiadavka celoštátneho riešenia a koordinovania rómskej otázky. Ministerstvo vnútra 5.3.1952 vydalo smernicu o úprave pomerov osôb cigánskeho pôvodu. V rámci tohto programu sa začalo s prvými prieskumami rómskych osád, so zdravotnými prehliadkami, zdravotno-osvetovými akciami a s výchovou rómskych „hygienikov“; získavali sa aktivisti pre prácu s Rómami. Program zahrňoval aj likvidáciu najzaostalejších osád. Rómsky jazyk sa využíval hlavne v zdravotno-osvetovej práci pri vydávaní výchovných letákov. Uvažovalo sa o využívaní rómčiny ako vyučovacieho jazyka, organizovali sa kurzy negramotnosti. Boli predložené na schválenie aj rómske učebnice a rómsky dejepis. V roku 1956 ÚV KSČ prijal uznesenie o práci medzi cigánskym obyvateľstvom, ktoré veľmi tvrdo razilo asimiláciu. Násilná asimilácia začala uznesením ÚV KSČ z 8.4.1958, jej cieľom bolo celkové sociálne a kultúrne vyrovnanie s majoritným obyvateľstvom až do úplného splynutia. Odmietli vytvárať spisovný cigánsky jazyk a literatúru, zakladať cigánske školy a triedy s cigánskym vyučovacím jazykom.

Zákon číslo 74/1958 Zb. zakázal kočovanie a za jeho neuposlušnosť bol trest až do výšky troch rokov väzenia. Práceschopní muži museli nastúpiť do práce a deti chodiť do školy. Tento zákon bol akoby násilným vyvrcholením 200-ročného úsilia sedentarizácie Rómov na našom území. Chcelo sa ním zabezpečiť rýchle vyrovnanie sociálno-ekonomickej úrovne rómskych rodín. Riešenie "cigánskej otázky" si vedenie KSČ v roku 1958 s prezidentom Antonom Novotným predstavovalo takto: Prestať kočovať, riadne sa zamestnať a navštevovať školy, opustiť osady s chatrčami a usadiť sa medzi ostatnými obyvateľmi. Proti tým, čo sa odmietli prispôbiť, mohli štátne orgány použiť násilie. Komunistický režim začal uskutočňovať program organizovaného rozptylu slovenských Rómov a ich presunu do českých krajov. V priebehu troch rokov malo zaniknúť vyše 600 rómskych osád. Plán však bol utópiou a spôsobil značné škody. Namiesto likvidovaných osád vznikali nové, postavené "na čierno" a na okrajoch miest vyrastali panelákové rómske sídliska, ktoré sa stali sociálnymi časovanými mínami. V roku 1958 kočovali na Slovensku už len vlašskí Rómovia, ktorým zákaz zmenil celý spôsob života. Tristotisíc českých Rómov pochádzalo zo Slovenska.

Prestáhovali alebo presídlili ich tam najmä po druhej svetovej vojne do opustených pohraničných oblastí alebo do priemyselných zón. Náborári mali samozrejme záujem najmä o zdravých, práceschopných ľudí. Slovenské osady sa ich odchodom postupne degenerovali. Na XI. zjazde KSČ boli prehodnotené úspechy likvidácie kočovného života Rómov. Na tomto zjazde sa zaoberali bojom proti kriminalite a znížením rozširujúcej sa prostitúcie. Nastali nové spôsoby prevýchovy Rómov. Po ukončení základnej školy rómske deti mali pokračovať na učilištiach, budovali sa nové materské školy a rómske sídliská, kde dochádzalo k rozptylu rómskych rodín medzi majoritné obyvateľstvo. V začiatkoch 60-tych rokov sa najvýraznejšie výsledky prejavili v zdravotníckych akciách (zvýšenie ústavnej pôrodnosti rómskych žien, očkovanie). V rokoch 1959-1965 sa do pracovného procesu zaradilo 16 600 Rómov, zlikvidovalo sa 2 500 chatrčí a 45 najhorších osád. Znížila sa negramotnosť, zlepšila sa dochádzka rómskych detí do školy. Na druhej strane vysoký nárast rómskej populácie spôsobil, že aj keď sa z osád vystáhovalo asi 3 000 rodín, v danom období v osadách pribudlo 5 000 osôb.

Uznesenie vlády č. 502/1965 vytýčilo koncepciu likvidácie rómskych osád, rozptylu rómskeho

obyvateľstva a ich organizovaného presunu do českých okresov s nízkou koncentráciou Rómov. Išlo o pomoc východnému Slovensku, ktoré nebolo schopné zvládnuť situáciu. V 70-tych rokoch sa kládla do popredia snaha o všestrannú spoločenskú a kultúrnu integráciu Rómov, sledujúc ich postupné vyrovnanie sa priemernej životnej a kultúrnej úrovni ostatných občanov. Vládnym uznesením 384/1968 sa zrušil Vládný výbor pre otázky cigánskych obyvateľov v dôsledku krachu celej koncepcie v praxi a celá problematika sa preniesla pod rezort Ministerstva práce a sociálnych vecí, ktorá trvala až do roku 1989. Vznikli komisie pri ONV a sieť terénnych pracovníkov – kurátorov na riešenie otázok cigánskeho obyvateľstva. Kurátori robili sprostredkovateľov medzi Rómami a štátom. Ministerstvo vnútra 19.11.1968 schválilo stanoviny slovenského Zväzu Cigánov - Rómov a povolilo jeho činnosť ako kultúrno-spoločenskej organizácie. Ale všetky pokusy etnickej identifikácie boli zamietnuté. V roku 1973 bol Zväz Cigánov - Rómov zrušený. Štátna politika presadzovala od polovice 70-tych rokov 20. storočia projekt „znižovania vysokého podielu nezdravej populácie“, na základe ktorého boli výrazne finančne zvýhodnené ženy, ktoré súhlasili so sterilizáciou. Hoci väčšina Rómov začala žiť lepšie ako v predchádzajúcich obdobiach, pretrvávali rómske tradície, ako aj komunitný spôsob života, absencia hranice medzi súkromným a verejným, chápanie obydli ako dočasného, provizórneho, mnoho-početnosť rodín a podobne. Doplnok uznesenia vlády č. 29/1976 opäť menil poradie priorít. Medzníkmi ďalšieho postupu boli uznesenia vlády SSR č.141 z roku 1980 a uznesenie č. 23 z roku 1983, ktoré podporovali zaškolenie 3-ročných až 5-ročných detí v materských školách, zvýšenie zamestnanosti dokonca aj rómskych žien, likvidovanie osád a presťahovanie do bytov v rozptyle medzi ostatné obyvateľstvo.

Komunistický režim vyvíjal činnosť niekoľkými smermi:

Bývanie – riešenie bytovej otázky rozptylom Rómov v rámci celého Československa a likvidáciou rómskych osád.

Vzdelanie – zaškoľovanie rómskych detí, povinná školská dochádzka, príprava na robotnícke povolanie, výchova a prevýchova rómskej mládeže, ale aj dospelých ako krok k zvýšeniu ich životnej úrovne, podpora kultúrneho rozvoja a spoločenských aktivít rómskej mládeže.

Zamestnanie – zaradenie práceschopných rómskych občanov do pracovného procesu, nútenie k plneniu všeobecnej pracovnej povinnosti (boj proti príživníctvu).

Eliminácia kriminality

Verejná mienka – propaganda proti anticigánskym náladám medzi Slovákmi.

Zdravotná starostlivosť – povinná účasť Rómov na zdravotnej prevencii. Sociálna starostlivosť o rómskych obyvateľov.

Komunistický režim zdanlivé úspechy dosahoval značným donucovacím tlakom, bez participácie a akceptácie samotných Rómov.

Použitá literatúra:

DANIEL, B. *Dějiny Romů. Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc, 1994.*

KOLLÁROVÁ, Z. *Rómovia v období I. ČSR, II. ČSR a Slovenského štátu. In Editor VAŠEČKA, M. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku. IPVO, Bratislava, 2002.*

RADIČOVÁ, I. *Rómovia na prahu transformácie. In Editor VAŠEČKA, M. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku. IPVO, Bratislava, 2002.*

MANN, A.B. *Neznámi Rómovia. SAV, Bratislava, 1992*

HORVÁTHOVÁ, E. *Cigáni na Slovensku, SAV Národopisný ústav, Bratislava, 1964*